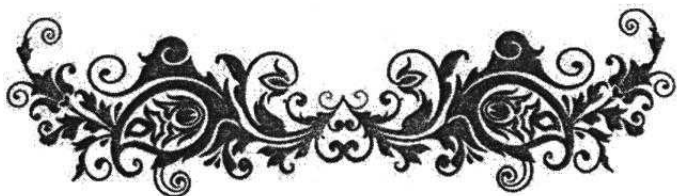

شودمندی مجازات
جایگزین حبس

- میرشناسه : امیریان، مریم، ۱۳۶۲ -
 عنوان قراردادی : ایران. قوانین و احکام
 Iran. Laws, etc
 عنوان و نام پدیدآور : سودمندی مجازات جایگزین حبس / مریم امیریان
 ویراستاران هادی محمدرزاده، اسماعیل صمیمی پور.
 مشخصات نشر : تهران: سخنکده، ۱۴۰۰.
 مشخصات ظاهری : ۱۱۵ ص.
 شابک : 978-622-5799-07-3 : ۴۵۰۰۰۰ ریال
 وضعیت فهرست نویسی : فیا
 یادداشت : کتاینام: ص. [۱۰۷] - ۱۱۵.
 موضوع : مجازات های جایگزین زندان -- ایران
 Alternatives to imprisonment -- Iran
 مجازات های جایگزین زندان
 Alternatives to imprisonment
 حقوق جزا -- ایران
 Criminal law -- Iran
 رده بندی کنگره : KMH۳۹۴۷
 رده بندی دیویی : ۳۲۵/۲۰۱
 شماره کتبخنسی ملی : ۸۸۲۱۲۸
 اطلاعات رکورد کتبخنسی : فیا

سودمندی مجازات جایگزین حبس

مؤلف: مریم امیریان

ناشر: سخنکده

ناظر فنی چاپ: علی اکبر کرمی

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۵۷۹۹-۰۷-۳

ویراستار اول: هادی محمدرزاده

ویراستار دوم: اسماعیل صمیمی پور

طراح جلد: هادی محمدرزاده

نوبت چاپ: اول، ۱۴۰۰

قیمت: ۴۵۰۰۰ تومان

تیراژ: ۲۰۰ جلد

تهران: خیابان انقلاب - بلوار بزرگ کتاب - طبقه همکف - واحد ۱

۰۲۱-۶۶۶۶۲۰۵۱

فهرست مطالب

- پیشگفتار..... ۱
- بخش اول: مجازات حبس و جایگزین‌های آن در نظام تقنینی ایران..... ۵
- فصل اول: مجازات، ماهیت و انواع آن..... ۷
- مبحث اول: مفهوم شناسی..... ۷
- گفتار اول: مفهوم مجازات..... ۷
- بند اول: مفهوم لغوی مجازات..... ۷
- بند دوم: مفهوم اصطلاحی مجازات..... ۸
- گفتار دوم: دسته‌بندی انواع مجازات..... ۸
- بند اول: دسته‌بندی از منظر موضوع..... ۹
- الف: مجازات سالب حیات..... ۹
- ب: مجازات‌های بدنی..... ۹
- ت: مجازات سالب آزادی..... ۱۰
- ث: مجازات‌های محدودکننده آزادی..... ۱۱
- ح: مجازات‌های جایگزین حبس..... ۱۱
- بند دوم: دسته‌بندی به اعتبار درجه..... ۱۴
- الف: مجازات شدید و سنگین..... ۱۵
- ب: مجازات خفیف..... ۱۶
- مبحث دوم: حبس در نظام تقنینی ایران..... ۱۹
- گفتار اول: مفاهیم حبس..... ۱۹

بند اول: مفهوم لغوی حبس	۱۹
بند دوم: مفهوم اصطلاحی حبس	۲۰
گفتار دوم: پیشینه حبس در اروپا، اسلام و ایران	۲۲
بند اول: پیشینه حبس در اروپا	۲۲
بند دوم: پیشینه حبس در اسلام	۲۳
فصل دوم: جایگزین‌های حبس در نظام تقنینی ایران	۲۶
مبحث اول: پیشینه و گونه‌های جایگزین‌های حبس در نظام حقوقی ایران	۲۶
گفتار اول: پیشینه جایگزین‌های حبس در اروپا، اسلام و ایران	۲۶
بند اول: پیشینه جایگزین‌های حبس در اروپا	۲۶
بند دوم: پیشینه جایگزین‌های حبس در اسلام و ایران	۲۸
گفتار دوم: انواع جایگزین‌های حبس	۳۰
بند اول: گونه‌های سستی جایگزین‌های حبس	۳۰
الف: آزادی مشروط	۳۰
ب: مجازات حقوقی	۳۲
ث: ضمانت اجرای اقتصادی و مجازات پولی	۳۲
ت: دستور یا حکم مصادره اموال	۳۳
ح: حکم به جبران خسارت وارده به مجنی علیه یا اعاده وضعیت قبلی	۳۵
خ: به تعویق انداختن یا معلق کردن حکم مجازات و صدور آن	۳۵

۳۸	د: آزادی مشروط و کنترل قضایی
۳۹	ز: کار رایگان عام المنفعه
۴۲	و: ارجاع به یک مرکز مراقبت
۴۳	ع: تحت نظر قرار دادن در خانه خود مجرم
۴۴	غ: ترکیب بعضی از اقدامات فوق
۴۴	بند دوم: گونه‌های مدرن جایگزین‌های حبس
۴۴	الف: نظارت الکترونیکی
۴۵	ب: محرومیت از حقوق اجتماعی
۴۹	ث: دوره مراقبت
۵۲	ت: خدمات عمومی رایگان
۵۵	بخش دوم: فایده‌مندی جایگزین‌های حبس
۵۷	فصل اول: مزایا و اهداف مجازات جایگزین حبس
۵۷	گفتار اول: فایده‌مندی مجازات جایگزین حبس
۵۸	بند اول: نداشتن خطر ها و عیب‌های زندان
۵۹	بند دوم: اصلاح وضع اخلاقی و تربیتی بزهکار
۶۱	بند سوم: جامعوی و مشارکتی بودن
۶۲	بند چهارم: دوسویه و توافقی بودن
۶۴	بند پنجم: قابل بازگشت بودن
۶۴	بند ششم: قابل تعلیق، تبدیل، تخفیف
۶۵	بند هفتم: عدم طرد مجرم از اجتماع

گفتار دوم: عوامل مؤثر بر فایده‌مندی جایگزین‌های حبس.....	۶۶
بند اول: تدابیر اجرای جایگزین‌های حبس.....	۶۶
بند دوم: نظام نیمه آزادی.....	۶۷
بند سوم: برنامه‌های تشویقی.....	۷۱
الف: مجازات آخر هفته‌ای.....	۷۱
ب: حبس خانگی.....	۷۲
فصل دوم: ضوابط قضایی صدور جایگزین‌های حبس.....	۷۳
گفتار اول: شرایط جایگزین‌های حبس در فرآیند دادرسی.....	۷۳
بند اول: جایگزین‌های حبس پیش از محاکمه.....	۷۴
بند دوم: ملاحظات در اجرای جایگزین‌های حبس پیش از محاکمه.....	۷۵
بند سوم: شرایط لازم برای جایگزین‌های حبس پیش از محاکمه.....	۷۹
گفتار دوم: بررسی فایده‌مندی جایگزین‌های حبس با نگاه به قوانین موضوعه ایران.....	۸۱
بند اول: بعد اقتصادی.....	۸۳
بند دوم: بعد فرهنگی.....	۸۵
بند سوم: بعد جرم‌زدایی.....	۸۶
بند چهارم: بعد اجتماعی.....	۸۷
بند پنجم: بعد عدالت قضایی.....	۹۰
بند ششم: بعد عدالت ترمیمی.....	۹۱

پیشگفتار

آزادی یکی از اساسی‌ترین ارزش‌ها در جوامع متمدن امروزی است. زندانی کردن افراد خواه در چارچوب مجازات حبس، خواه در چارچوب بازداشت موقت، شدیدترین نوع تعرض نظام‌مند و البته مشروع و قانونی، به آزادی فرد است. با توجه به ناکارآمد بودن مجازات حبس در اصلاح (مجرمین)، جرم‌زا بودن محیط زندان و هزینه‌های اقتصادی نگهداری زندانیان و آثار سوء محبوس نمودن و... لزوم دستیابی به روشی جایگزین برای حبس اینکارناپذیر به نظر می‌رسد. بر همین اساس، امروزه سیاست‌گذاران جنایی ایران در راستای حبس زدایی و منع استفاده بی‌رویه از مجازات حبس، اقدام به تصویب قانون مجازات اسلامی در مورخ ۱۳۹۲/۰۲/۱ و ابلاغ آن برای اجرا نموده است.

مجازات جایگزین حبس، با توجه به اینکه ارتباط شخص را با ارزش‌ها، هنجارهای اجتماعی و خانواده قطع نمی‌کند و مجرم را از آثار سوء زندان در امان نگه می‌دارد، می‌تواند احتمال تکرار جرم را در مجرم‌ان به حداقل برساند. به همین دلیل، بحث جایگزین‌های حبس در نظام کیفری ضروری و بایسته است.

مجازات حبس در سیستم کیفری تمام کشورهای دنیا گنجانده شده است و دارای سابقه زیادی در نظام‌های مختلف و مکاتب حقوقی می‌باشد. البته، استفاده از این کیفر در تمام دوران یکسان نبوده و در هر برهه‌ای از زمان

دچار نوسان شده است، اما آنچه مسلم است تأسیس هر کیفری تأمین‌کننده‌ی اهداف مهمی در جهت ارتقاء و رشد جوامع و هم‌چنین ایجاد امنیت و حفظ حکومت محسوب می‌شود. حبس نیز از این قاعده مستثنی نبوده و اهدافی چون ارباب، اصلاح مجرم، بازپروری، سزادهی و درمان شخص بزه‌کار از سوی حقوق‌دانان و جرم‌شناسان برایش در نظر گرفته شده است؛ اما تجربیات کشورهای مختلف در اعمال کیفر حبس نشان‌دهنده‌ی شکست آن در اغلب زمینه‌ها بوده و تحقیقات به عمل آمده نشان می‌دهد که امروزه مجازات حبس به نوعی دچار ناکارآمدی شده است و موازادی چون عدم‌اصلاح مجرمین در محیط زندان، تأمین نشدن هدف بازپروری، مسائل بهداشتی هزینه‌بر بودن حبس برای دولت‌ها، تربیت شدن مجرمین حرفه‌ای و گروه‌های سازمان‌یافته بانندی در جرائم گروهی و علل بی‌شمار دیگری این ناکارآمدی را آشکارتر می‌سازد. البته ما هرگز نمی‌توانیم قائل به حذف مجازات حبس از سیستم کیفری باشیم اما باید دایره استفاده از این مجازات را تا حد امکان محدود نماییم. مجازات جایگزین حبس که از جمله تدابیر قانون‌گذاران در جهت نیل به این هدف محسوب می‌شوند تا حد زیادی مشکلات ناشی از حبس را حل می‌کنند. قانون‌گذار در قانون جدید توجه به سزایی به این نوع از مجازات داشته و اقدام به توسعه‌ی جایگزین‌های حبس نموده و انواع جدیدی را وارد نظام حقوقی ایران کرده است و این موضوع ناشی از توصیه‌های سازمان ملل

متحد و توفیقات روزافزون کشورها در استفاده از این تدابیر است. در کشور ما با توجه به تورم جرم انگاری در قانون مجازات این اقدام قانون‌گذار گامی بلند در جهت حبس زدایی محسوب می‌شود و شایان توجه فراوان می‌باشد مسئله‌ی قابل توجه در رابطه با جایگزین‌های حبس فقط تأسیس آن‌ها توسط قانون‌گذار نیست بلکه باید تدابیر و شگردهای لازم جهت اجرای آن‌ها به کار گرفته شود تا دربردارنده‌ی فایده و سود برای حفظ امنیت و سلامت جامعه باشد و اهداف مجازات که در حبس ناکام ماندند تأمین و جامعه عضو منحرفی را که می‌توان با اقدامات صحیح اصلاح و به جامعه بازگرداند را از دست ندهد.

توجه به جایگزین‌های حبس به عنوان یک گام بلند در راستای اخلاق و انسانیت از یک سو و اجرای صحیح مجازات به همراه برآوردن اهداف موردنظر آن از سوی دیگر حائز اهمیت می‌باشد. با وجود همه‌ی ایرادات حبس هرگز نمی‌توان قائل به حذف آن شد، اما باید استفاده از آن را موقوف به موارد ضروری کرد تا به این وسیله از مضرات این مجازات کاسته شود. با به کارگیری جایگزین‌های حبس در جرائم کم‌اهمیت ضمن مجازات مجرم، اهدافی چون اصلاح و بازپروری هم تأمین می‌شود و همچنین ارزش‌های جامعه که از مهم‌ترین آن‌ها حفظ نظام خانواده است حفظ خواهد شد. با توجه به نوبت بودن جایگزین‌های حبس باید از همین ابتدا سازوکارهای مناسبی برای اجرایی شدن آن‌ها ایجاد شود و با

به کارگیری قضات و نیروهای حرفه‌ای و دوره‌دیده، همچنین فرهنگ‌سازی در جامعه و فراهم کردن بسترهای مناسب در جهت اجرای صحیح مجازات جایگزین حبس به یاری این مجازات آمد.

به علت تورم جمعیت زندان‌ها و اینکه قانون‌گذار در تمامی جرائم تعزیری از کیفر حبس استفاده نموده ناگزیر حقوق‌دانان در پی راه‌حل برای این رشد بی‌رویه بوده و هستند جایگزین‌های حبس از جمله این راهکارها محسوب می‌شوند و در تحقیقات گوناگون به عمل آمده بر روی جنبه‌های مختلف آن فایده‌مند بودنشان در زمینه‌های اصلاح و درمان و حتی پیشگیری به اثبات رسیده است اما هنوز زیاد مورد استفاده قرار نگرفته‌اند. یکی از ضرورت‌ها در مورد استفاده از جایگزین‌ها این است که بدانیم آیا جنبه ارعاب و سزادهی هم در مورد مجرمین تأمین خواهد شد و در این تحقیق سعی می‌شود در رابطه با این دو بعد بررسی‌های کافی صورت پذیرد چون قطعاً حبس حتی این دو هدف را هم تأمین نکرده که با این سرعت رشد می‌نماید ضروری است که تا کیفرهای جایگزین‌ها حبس جای خود را در سیستم کیفری ما باز کند در بررسی به عمل آید. ضرورت این تحقیق از آنجا ناشی می‌شود که ورودی زندان‌ها روزه‌روز در حال افزایش است و با توجه به تورم جرم انگاری و ورود عناوین و مجرمانه جدید این رشد و در سال‌های آتی با سرعت بیشتر صورت خواهد پذیرفت.